

після цього, — то «рік нашої ери» й рахується звично для нас — від меншого до більшого. А от усе, що було «до нашої ери», датується навпаки, у зворотний бік (наприклад, скіфська доба і заснування Рима). Єдиної системи відліку часу людство не мало й не має досі. Якщо ми рахуємо від Різдва Христового, то в деяких ісламських країнах обчислюють час від іншої дати — «Хіджри», переселення пророка Мухамеда до міста Медіна (відбулося у 622 р. від Різдва Христового). Тому якщо в нас, наприклад, 2018 рік, то у Саудівській Аравії — можете самі порахувати який, віднявши 622. У Римській імперії літочислення розпочинали від часу заснування Рима, відповідно Ісус Христос, який народився на цій території, з'явився на світ у 753 році. У Давній Русі, після прийняття християнства, рахували роки не від Різдва Христового, а від сотворіння світу за Біблією, яке відбулося у 5508 р. до Христа. Тож якщо ви до будь-якого року, наприклад 2018, додасте 5508, то отримаєте рік за давньоруським літочисленням. Далеко не завжди рік починався 1 січня, тому деякі події можуть датуватися «двічі» — тоді це вважалося одним роком, а сьогодні — уже наступним. Тому історик мусить з усім цим упоратися, аби не заплутати себе й інших.

УКРАЇНА

Історичні назви нашої країни й народу

Протягом тисячолітньої історії України на її теренах жило чимало народів. Одні тут сформувалися, оселилися надовго й стали нашими предками, а інші просто пройшли цими землями, шукаючи, де оселитися. Історики вважають, що з усіх європейських країн на наших землях побувала найбільша кількість різних народів. Кожен із них розмовляв своєю мовою і називав нашу землю по-своєму. Навіть самі українці та їхні предки у різні часи іменували себе по-різному. Були для цього причини й обставини. Утім, таке відбувалося не лише з українцями: важко знайти на світі землю або людську спільноту, які завжди називалися б однаково. У цьому розділі ми розповімо, як у різні часи іменували Україну (або її частини) та ким і коли вважали себе українці.

Найвідоміші й найтриваліші назви нашої країни — Русь і Україна.

Русь. Після того як Східною і Південною Європою 1500 років тому розселилися слов'янські племена (предки українців, білорусів, росіян, поляків, сербів, хорватів та інших сучасних слов'янських народів), єдиної назви для нашої землі не було. Кожне плем'я іменувало свої краї по-своєму, але ми, на жаль, не знаємо, як саме. Але 1200 років тому на терени Східної та Західної Європи почали припливати з-за моря ватаги *вікінгів* — скандинавських воїнів, розбійників і купців. Вони були добре озброєні, войовничі, пересувалися на досконалих кораблях «дракарах» («драконах») і часом встановлювали свою владу на інших землях — від Прибалтики до Британії та Гренландії. У наших краях їх називали *варяги*, а у Прибалтиці фінські народи — *рутсі*, що означало «веслярі». Мандруючи річками Східної Європи, варяги намагалися закріпитися у фортецях чи на торгових шляхах і звикли називати себе по-місцевому — *Русь*.

Існують різні версії походження назви «Русь». У візантійських джерелах ним позначали мешканців Києва, які перетворили на своїх данників сусідні слов'янські племена. З кінця X до початку XIII століття термін «Русь» вживали як назву населення і території Середньої Наддніпряни та як позначення князівської династії. Пізніше, через занепад Києва і монгольську навалу, Руссю стали називати південно-західні землі, а у XIV столітті — північні.

У 860 році «войовничий народ *Рос*» напав на головне місто Візантійської імперії — Константинополь

(тепер — Стамбул у Туреччині). Це перша достовірна згадка про Руську державу. У 882 році варязький ватажок Олег захопив Київ і урочисто оголосив, що це місто стане «матір'ю городів руських». Вважають, що саме з тих часів нашу землю і Київську державу називають «Русь». Потім скандинави-варяги розчинилися серед місцевих мешканців-слов'ян. Тому через двісті років після цієї події наш літописець Нестор напише, що «поляни тепер зуться Русь».

Коли згодом могутня Київська держава встановила свою владу на величезних обширах, її мешканці стали називатися «Русь» у множині («пішла русь на ворога») і «русин» в однині. Але власне «Руссю» вважали до часу лише Середню Наддніпряни — околиці Києва, Чернігова та Переяслава. Згодом, коли Київська держава розпалася на чимало окремих князівств, ті також почали звати себе Руссю. Потім цю назву використовували усі держави та народи, які щось успадкували від Давньої Русі, — українці, росіяни, білоруси, литовці. Саме українські землі іменували Руссю дуже довго — і п'ятсот років тому, і сто. Зараз ми також можемо називати свою землю Руссю, як і вживати щодо себе назву «русіни», хоча вона вже вийшла з ужитку.

Україна. Уперше назва «Україна» згадується у 1187 році у давньоруському літописі, з приводу смерті переяславського князя Володимира Глібовича. «Україна за ним гірко затужила», — написав літописець. Слово «Україна» тоді позначало порубіжжя Руської землі.

У пізніші часи ця назва стосувалася лише степових теренів Дикого Поля — порубіжжя між Крим-